

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Hadtudományi Doktori Iskola

Doktori (PhD) értekezés

Szerző ismertető

Szabó Sándor Tibor ny. rendőr alezredes:

A közérdekű feladatot ellátó szervezetek állományának komplex felkészítése a biztonságos közlekedésre

Témavezető: Prof. Dr. Sándor Vilmos ny. határőr dandártábornok

Budapest
2013.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A Magyar Honvédségtől a Köztársasági Őrezred Vezetéstechnikai Alosztályára kerülve, a teljesen új feladatrendszer sajátosságait és követelményeit végrehajtóként és majdani felkészítőként is tudatosan elemeztem.

Felismertem, hogy a speciális munkakörökkel együtt járó járművezetés – ezen belül a legtöbb veszélyt magában rejtő megkülönböztető jelzések használatával történő gépjárművezetés – olyan alapvető vezetés-, és közlekedés technikai elméleti- és gyakorlati ismeretek meglétét teszik szükségessé, amelyek csak a rendszeres képzés és a napi gyakorlat alapján szerzett rutin segítségével sajátíthatók el maradéktalanul.

Azt tapasztaltam, hogy a gépjárművezetők rövid idő alatt, önállóan nem képesek hatékonyan elsajátítani a biztonságos közlekedéshez szükséges elméleti- és gyakorlati ismereteket.

Az ismeretek megszerzésének éveitől a gépjárművezetők potenciális veszélyforrást jelentenek saját maguk és a környezetük számára.

Kutatómunkám során megerősítést nyert, hogy Magyarországon jelenleg a közfeladatokat ellátó szervezetek gépjárművezetői számára nem folyik jogszabályi normákban meghatározott, egységes szemléletű és szerkezetű, rendszeres, szervezett képzés.

Ez a felismerés inspirálta az értekezésem témaválasztását, melyben egy olyan alkalmassági vizsgálati-, képzési- és továbbképzési rendszer elméleti alapjainak kidolgozását tűztem ki célul, ami a jelenlegi gépjárművezetői képzési rendszer, ezen szegmensének hiányát pótolhatná.

HIPOTÉZISEK

1. Meglévő ismereteim alapján feltételezem, hogy a magyarországi gépjármű-vezetői képzési struktúrából hiányzik egy olyan egységes alapokon nyugvó alkalmassági vizsgálati-, képzési- és továbbképzési rendszer, ami hatékonyabban biztosítaná a közfeladatot ellátó gépjárművezetők szakmai felkészítését.
2. A gép- és harcjármű vezetői képzésben eltöltött több évtizedes tapasztalataim alapján feltételezem, hogy a közfeladatot ellátó gépjárművezetők hatékony szakmai felkészítése egy egységes alapokon nyugvó alkalmassági vizsgálati-, képzési- és továbbképzési rendszer működtetése nélkül nem lehetséges.

A KUTATÁS CÉLKITŰZÉSEI

1. Feltárni és elemezni az emberi fizikum és pszichikum sajátosságainak, a közlekedés rendszerének, és a közfeladatot ellátó gépjárművezetők egységes vizsgálati-, képzési- és továbbképzési területeinek elméleti alapkérdéseit. Bizonyítani, hogy a közfeladatot ellátó gépjárművezetők biztonságos közlekedésének alapfeltétele a beválás vizsgálatokon alapuló kiválasztási eljárás, a megfelelő elméleti- és gyakorlati ismereteket nyújtó felkészítés, valamint a rendszeresen folytatott elméleti és gyakorlati továbbképzések komplex alkalmazása.
2. Kimutatni és bizonyítani, hogy a közfeladatot ellátó gépjárművezetők egységes szemléletű, tematikus kiválasztási-, szakmai képzési-, és továbbképzési rendszerének kialakítása és működtetése indokolt.
3. Igazolni, hogy a jelenlegi képzési rendszerben felkészített, közfeladatot ellátó gépjárművezetők bekövetkezett baleseteinek száma és azok súlyossági foka kimutathatóan alacsonyabb a szervezett képzésekben, továbbképzésekben nem részesülő kollégáikétól.
4. Kidolgozni az egységes elméleti- és gyakorlati alapokon nyugvó, de specifikus igényeket is figyelembe vevő alkalmassági vizsgálati-, képzési- és továbbképzési rendszer egy lehetséges változatát.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

- Kutatási céljaim eléréséhez a kutatott kérdéskört a kvalitatív- és a kvantitatív kutatási stratégia együttes alkalmazásával vizsgáltam. A kvalitatív- és a kvantitatív kutatási stratégia keretein belül, az analógia, az adaptáció, a megfigyelés, az indukció és a dedukció módszerét alkalmaztam.
- Az általam gyűjtött adatokat matematikai statisztikai módszerek alkalmazásával dolgoztam fel, a kapott eredmények felhasználásával összehasonlító elemzéseket végeztem.
- Tanulmányoztam a vonatkozó jogszabályokat, az állami irányítás egyéb jogi eszközeit. A közérdekű feladatot ellátó szervezetek feladat végrehajtásra és képzésre vonatkozó szabályzatait. Tanulmányoztam a hasonló témakörben megjelent nyomtatott és elektronikus alkotásokat.
- Az anyaggyűjtést kiterjesztettem a külföldi szakirodalmakra is.
- Levelezést és konzultációt folytattam a hasonló témakörökben elméleti kutatást folytató, vagy gyakorlati munkát végző kiváló kutatókkal és gyakorlati szakemberekkel.
- Részt vettem a témámhoz kapcsolódó nemzetközi- és országos konferenciákon, előadásokat tartottam a kutatási területemről és a kutatásom eredményeimről.
- A Közlekedéstudományi Egyesület és Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesületének tagjaként részt veszek az egyesületek által szervezett konferenciákon, előadásokon és szakmai megbeszéléseken.

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE, SZERKEZETI ÁTTEKINTÉSE

Az *első fejezetben* megvizsgáltam a gépjárművezető szerepét a közúti közlekedés rendszerében. A közúti közlekedés hármasszoros kapcsolatrendszerének összefüggéseit feltárva igazoltam, hogy a három elem közül a humán faktor a legfontosabb szereplő. Feltártam a közlekedésbiztonság és a közúti közlekedési balesetek fő jellemzőit. Megvizsgáltam a közúti közlekedési balesetek okait, a gépjárművezető szerepét.

A *második fejezetben* megvizsgáltam, hogy: „a közlekedés mit kíván az embertől?”. Feltártam a közúti közlekedés fiziológiai és pszichológiai alapjait, az információfeldolgozás és a mozgásügyesség jellemzőit és törvényszerűségeit. Megvizsgáltam a gépjárművezetés során jellemző mentális igénybevétel sajátosságait és járművezetésre gyakorolt hatásukat.

A *harmadik fejezetben* áttekintettem a gépjárművezetői munkakör betöltését-, a szakmai képesítési követelményeket-, az alkalmassági vizsgálatokat szabályozó jogi normákat. Áttekintettem a munkaalkalmasság, a pályaalkalmasság összefüggéseit. Feltártam az alkalmasság és kompetencia közötti azonosságokat és különbségeket, megvizsgáltam a gépjárművezetéshez szükséges kompetenciákat. Bizonyítottam, hogy a biztonságos közlekedés fontos alappillére a prevenció, melyben a legfontosabb feladat a gépjárművezetői munkaköri alkalmasság megállapítása. Ismertettem a gépjárművezetői alkalmasság megállapításának jogi-, egészségügyi-, pszichológiai- és szakmai követelményeit.

A *negyedik fejezetben* megvizsgáltam az Európai Unió és a hazai közlekedéspolitikai és közlekedésbiztonsági célkitűzéseket és irányelveket. Áttekintettem gépjárművezetői munkakörben foglalkoztatott gépjárművezetők képzési rendszerét. Bemutattam a gépjárművezetői képzések jelenlegi rendszerét. Igazoltam, hogy a közlekedés biztonságának javításához elengedhetetlenül szükséges a gépjárművezetők alap- és rendszeres továbbképzése.

Az *ötödik fejezetben* a feltárt összefüggéseket, tudományos eredményeket és levont következtetéseket elméleti alappal tekintve, valamint a gép- és harcjárművezetői felkészítésben szerzett tapasztalataimat felhasználva bemutattam az általam kidolgozott gépjárművezetői képzési és továbbképzési rendszert. Ismertettem a komplex rendszer sajátosságait, képzési céljait, jellemzőit és struktúráját, a képzések területeit, képzési szintjeit. Bemutattam a Köztársasági Őrezrednél működtetett biztonsági gépjárművezetői képzési rendszert.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZETÉSEK

- Az ember–jármű–környezet rendszerében, a legmeghatározóbb tényező az ember.
- A járművezetés egyidejűleg jelentkező szellemi és fizikai igénybevétel, ezért a közlekedésben való részvétel egész embert kíván.
- A közúti közlekedési balesetek bekövetkezésénél az emberi tényező játssza a legmeghatározóbb szerepet, így a közlekedés rendszerében a leggyengébb láncszem: a közlekedő ember.
- A közúti közlekedési balesetek döntő többségének elsődleges oka a hibás emberi magatartás, ezért az emberi hibázás lehetőségének csökkentése az egyik legfontosabb közlekedésbiztonsági feladat. Ehhez meg kell ismerni az emberi hibázás okait és sajátosságait, fel kell tárni törvényszerűségeit.
- A gépjárművezetés rendkívül összetett feladat, ezért az információérzékelési- és feldolgozási, valamint a mozgásügyességi igényei rendkívül magasak. A járművezetés speciális alkalmassági követelményeket támaszt a gépjárművezetővel szemben, ezért fontos az alkalmasságának a vizsgálata.

- Meg kell határozni a gépjárművezetői munkakör ellátásához szükséges általános, specifikus és funkcionális kompetenciákat. A munkakörhöz szükséges speciális és funkcionális kompetenciákat csak meghatározott képzési folyamatban lehet megtanulni.
- A gépjárművezetői munkakört meghatározó alkalmassági követelményrendszernek tartalmaznia kell: a jogi-, az egészségügyi-, a fizikai-, a pszichológiai- és a szakmai alkalmassági feltételeket.
- Az Európai Unió és a hazai irányelvekben és a cselekvési programok kiemelt célkitűzése a jogosítványok megszerzésének és a járművezetők képzésének szigorítása. Prioritásként meghatározott feladat a gépjárművezető-képzés folyamatos megújítása, tökéletesítése.
- A gépjárművezetői munkakörben foglalkoztatottak töredéke vesz részt jelenleg szakmai képzésen. Ezért az irányelvekben és a cselekvési programokban prioritásként meghatározott megvalósításának egyik leghatékonyabb eszköze lehet, egy egységes szemléletű és szerkezetű képzési és továbbképzési rendszerének kialakítása.
- A Magyar Honvédség megváltozott feladatrendszeréből adódóan jelentősen nőtt a közúti forgalomban végrehajtott feladatok száma, megnövekedett a kerekes eszközök sebessége és megnőtt a járművek, járműoszlopok fenyegetettsége. Ezért a feladatok biztonságos végrehajtása speciális vezetés- és közlekedéstechnikai, valamint védelmi taktikai ismeretek elméleti és gyakorlati elsajátítását teszi szükségessé.
- A veszélyhelyzetek megelőzése és kivédése megtanulható. Erre a gépjárművezetőket speciális eszközök és módszerek alkalmazásával fel kell készíteni.
- A közfeladatot ellátó gépjárművezetők új képzési és továbbképzési rendszere iskolarendszeren kívüli felnőtt szakmai képzésnek minősül, amely a – *lifelong learning*, (*LLL*) – az élethosszig tartó tanulás célkitűzéseire épül.
- A képzési és továbbképzési rendszer feladata, olyan speciális és funkcionális kompetenciák kialakítása, ami a gépjárművezetői munkakör ellátásához szükséges kimagasló szakmai tudást és viselkedési kultúrát biztosít.
- A kitűzött célok megvalósításához a képzés rendszerét úgy kell meghatározni, hogy a felvételi eljárás alkalmassági vizsgálatától a nyugdíjba vonulás időszakáig objektív, folyamatos, szakszerű és hatékony legyen a kiválasztás, az oktatás és az értékelés.
- Az új képzési rendszer csak akkor biztosítja a gépjárművezetők hatékony felkészítését, ha a képzések és továbbképzések a meghatározott struktúrában, képzési szinteken és hierarchiában, a szükséges feltételrendszer biztosítása mellett valósulnak meg.
- Az új képzési rendszer bevezetésével jelentős javulás várható a közfeladatot ellátó gépjárművezetők szakszerű és biztonságos közlekedésében.
- Az új képzési rendszer jól illeszthető az Európai Unió irányelveiben és a hazai jogszabályokban megfogalmazott közlekedésbiztonsági célkitűzések rendszerébe.
- A képzések szakszerű és hatékony végrehajtásához, olyan regionális Képzési Központokat célszerű létrehozni, melyekben a képzésekhez szükséges feltételek rendelkezésre állnak.
- A regionális Képzési Központok létrehozása mellett, a speciális képzések végrehajtásához Budapest közelében egy Központi Képzési Bázist célszerű kialakítani, a képzésekhez szükséges valamennyi feltétel biztosításával.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Feltártam és elemeztem az emberi pszichikum és pszichikum sajátosságainak, a közlekedés rendszerének és a közfeladatot ellátó gépjárművezetők egységes vizsgálati-, képzési- és továbbképzési területeinek elméleti alapkérdéseit. Bizonyítottam, hogy a közfeladatot ellátó gépjárművezetők biztonságos közlekedésének alapfeltétele a beválás vizsgálatokon alapuló kiválasztási eljárás, a megfelelő elméleti- és gyakorlati ismereteket nyújtó felkészítés, valamint a rendszeresen folytatott elméleti és gyakorlati továbbképzések komplex alkalmazása.
2. Kimutattam és bizonyítottam, hogy a közfeladatot ellátó gépjárművezetők egységes szemléletű, tematikus kiválasztási-, szakmai képzési-, és továbbképzési rendszerének kialakítása és működtetése indokolt.
3. Igazoltam, hogy a jelenlegi képzési rendszerben felkészített, közfeladatot ellátó gépjárművezetők bekövetkezett baleseteinek száma és azok súlyossági foka kimutathatóan alacsonyabb a szervezett képzésekben, továbbképzésekben nem részesülő kollégáikétól.
4. Kidolgoztam az egységes elméleti- és gyakorlati alapokon nyugvó, de specifikus igényeket is figyelembe vevő alkalmassági vizsgálati-, képzési- és továbbképzési rendszer egy lehetséges változatát.

JAVASLATOK, AJÁNLÁSOK

- A képzési rendszert a Központi Képzési Bázis és a regionális Képzési Központok rendszerére építve szükséges működtetni.
- A közfeladatot ellátó gépjárművezetők képzési rendszerét fokozatosan javaslom bevezetni. Így először a megkülönböztető jelzéseket használó gépjárművek vezetői képzését kell kiterjeszteni, minden ilyen tevékenységet végző gépjárművezetőre.
- Az emelt szintű képzések általános bevezetése előtt létre kell hozni a regionális Képzési Központokat, a speciális képzések végrehajtásához pedig a Központi Képzési Bázist, ahol a továbbiakban a speciális feladatokat a rendvédelem, a honvédelem és a katasztrófavédelem állománya önállóan, valamint együttműködés keretében is végre tudja hajtani.
- Javaslom, hosszú távú célként meghatározni, hogy Magyarországon gépjárművezetői engedélyt csak egy alapszintű vezetéstechnikai képzés után lehessen megszerezni. A vezetői engedély megszerzésének időszakában kötelezően teljesítendő vezetéstechnikai képzést, a regionális Képzési Központok bázisán javaslom végrehajtani.
- Javaslom a Magyar Honvédség gép- és harcjárművezetői képzései programjának kiegészítését a közúti közlekedés során alkalmazandó vezetéstechnikai fogások témakörével, valamint a speciális feladatokat ellátó állomány egyedi képzéseinek témakörével.

AZ ÉRTEKEZÉS FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Az értekezésben kidolgozott képzési rendszer, elméleti alapot biztosít a közfeladatot ellátó gépjárművezetők szakmai képzéséhez és továbbképzéséhez. A részletes képzési tervek és tematikák kidolgozása utáni bevezetése jelentősen hozzájárul a közúti közlekedés biztonságához. A feltételeket biztosítva, fokozatos bevezetését javaslom a közlekedés biztonságával kapcsolatos jogszabályok kidolgozójának: a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Infrastruktúráért Felelős Államtitkárságának.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

Kommunikáció a közúti közlekedésben, Belügyi Szemle 2005/7-8. pp. 125-132.

A megkülönböztető jelzéseket használó gépjárművezetők szakmai alkalmassági vizsgálati-, képzési- és továbbképzési rendszere, Belügyi Szemle 2008/6. pp. 95-102.

Agresszió a közutakon, Rendészeti Szemle 2009/4. pp. 120-127.

A személyvédelmi képzés, mint a felkészítés új dimenziója. Hadtudományi Szemle 2010/1. pp. 81-86.

A belügyi és igazságügyi együttműködés mérföldkövei az Európai Unióban. Szakmai Szemle 2010/2. pp. 22-35.

A közúti utazás- és szállítmánybiztosításban résztvevő gépjárművezetők felkészítési rendszere, Rendvédelmi füzetek 2010/4. pp. 151-162.

Training system for drivers present in transport and shipping-control, Tradecraft Review (Szakmai Szemle különszám) 2011/1. pp. 144-152.

Szabó S.–Ézsiás Cs.–Pomozi S.: Speciális vezetéstechnikai ismeretek, Bevezetés az antiterrorista gépjárművezetésbe (ZMNE, 2011.)

A megkülönböztető jelzéseket használó rendőrségi gépkocsivezetők pályalkalmassági vizsgálati eredményeinek összehasonlító elemzése, Magyar Rendészet 2011/4.

Speciális gépjárművezetési ismeretek. Társadalom és Honvédelem 2012/1-2. pp. 610-616.

SZAKMAI ÉLETRAJZ

Személyes adatok:

Név: Szabó Sándor Tibor nyá. r. alezredes, rendőrségi főtanácsos
 Szül. hely. Debrecen
 Szül. idő: 1964.12.23.
 Lakcím: 2000 Szentendre, Attila u. 3.
 E-mail: szabosa@freestart.hu
 Családi állapot: nős, két gyermek

Iskolai végzettség:

2008- Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola
 2004. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalom-tudományi Kar, *okleveles mérnök*
 1998. ORFK Rendészeti Szervek Kiképző Központ, Felsőfokú rendőrszervező Szak (rendőrtiszti)
 1994. Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Gépészmérnöki Kar, *okleveles mezőgazdasági gépészmérnök*
 1994. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar, *hadmérnök tisztt*
 1987. Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola, Harc- és gépjármű üzemeltető Szak, *közlekedési üzemmérnök*
 1983. Landler Jenő Ipari Szakközépiskola, *autószerelő*

Egyéb végzettség:

2003. ORFK Rendészeti Szervek Kiképző Központ, Gépjármű vezetéstechnikai Vezetőoktatói Szaktanfolyam
 1997. ORFK Köztársasági Őrezred, Személyvédelmi Szaktanfolyam

Munkahelyek:

2011- Petzelt József Szakközépiskola és Szakiskola, Szentendre, *mérnök*
 2010- Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar, *óraadó tanár*
 2010. szolgálati nyugállományba helyezve
 2008. ORFK Köztársasági Őrezred, Kiképzési- és Oktatási Osztály, *Vezetéstechnikai alosztályvezető*
 1997. ORFK Köztársasági Őrezred, Kiképzési- és Oktatási Alosztály, *Gépjármű kiképző; kiképzésvezető*
 1987. Kossuth Lajos Katonai Főiskola, Harckocsizó tanszék, *főiskolai oktató; főiskolai tanársegéd; főiskolai adjunktus*

Speciális szakmai felkészítések tervezése, szervezése, végrehajtása:

Honvédelmi Minisztérium:

- harckocsi-, páncélozott gépjármű- és gépjárművezetési képzések
- speciális gépjárművezetési képzések

- személyvédelmi védelmi- taktikai képzések

Külügyminisztérium:

- speciális gépjárművezetési képzések

Szlovén Kormányország:

- speciális gépjárművezetési képzések
- személyvédelmi védelmi- taktikai képzések

Rendőrség (Különleges szolgálatok):

- speciális gépjárművezetési képzések
- személyvédelmi védelmi- taktikai képzések

Vám- és Pénzügyőrség Központi Járőrszolgálat:

- speciális gépjárművezetési képzések

Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság:

- speciális gépjárművezetési képzések

Nagykövetségek (USA, Egyesült Királyság, Francia Köztársaság):

- speciális gépjárművezetési képzések

Nyelvismeret:

- angol: közép „c”
- orosz: alap „c”

Egyesületi tagság:

- Közlekedéstudományi Egyesület - *tag*
- Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete - *tag*